

Beszámoló a magyarországi Hálótérképezési Program eddigi eredményeiről

A Nemzeti Kutatás-Fejlesztési Pályázatok által támogatott florisztikai térképezés során célul tűztük ki, hogy 2005-ig készüljön el az ország átfogó felmérése, mely lehetőség szerint érintse a hazai területen fekvő összes (2832 db) kvadrátot.

A program lépcsői a tervek szerint a következők:

- 2003. tavaszáig dolgozzuk ki a felmérés módszertanát, s ennek mintegy kipróbálásaként készítsük el 300 kvadrát felmérési dokumentációját.
- 2003-2004 terepszezonja során végezzük el a fennmaradó mintegy 2500 kvadrát felmérését, a két év között nagyjából egyenlő eloszlásban (ennek a feltételnek leginkább a felmérések finanszírozása miatt van jelentősége).
- 2005 közepéig egészítsük ki a még hiányos felméréseket (de erre az évre lényeges mennyiségű új felmérést ne hagyjunk), illetve elemezzük a már összegyűjtött adattömeget. Az előzetesen becsült adattömeg országosan mintegy 1.000.000 rekord.

A célok közt elsőnek megjelölt 300 kvadrát felmérését részben a 2002-es terepszezonra támaszkodva, jelentős részben pedig az 1990-2002 között begyűjtött, jól lokalizálható és megfelelően dokumentált adatok feldolgozására építettük. E felmérési rész azért is kiemelten fontos volt, mivel sokan így ismerkedtek meg a kvadrát-rendszerű adatgyűjtés sajátosságaival, és természetesen az adatlapok kitöltésének buktatóival is. Anélkül, hogy korai tanulságokat fogalmaznánk meg, világossá vált: ez a típusú adatgyűjtés más megközelítést kíván, mint a korábbi, elsősorban az érdekes (védett, veszélyeztetett) fajokra koncentrált munkák.

A feladat-résszel kapcsolatos félelmeink (például, hogy nem sikerül a 300-as határt még megközelíteni sem), szerencsére nem igazolódtak, hiszen 2003. április 1-ig 320 adatlap érkezett a felmérés soproni központjába, s az adatlapok fogadását (a feladatra tervezett összeg kifutása miatt) a végén már fékezni kellett. Az adatok mennyiségével kapcsolatban azt fűzhetjük hozzá, hogy a részletesen feldolgozott 242 adatlap összesen 93.400 adatrekordot tartalmaz. Ha vesszük a bátorságot, s arányosan felszorozzuk az eredményt a teljes hazai kvadrátszámra, a várható adattömeget 1-1,2 millió rekordra tehetjük. A beérkezett adatlapok feldolgozása folyamatosan zajlik, felhasználhatóvá, kezelhetővé az adattömeg várhatóan 2003. végétől válik.

A feldolgozott adatlapok, továbbá a térképezőktől és régiófelelősöktől érkező eddigi visszajelzések alapján két olyan kérdéskör rajzolódott ki, melyek láthatóan erősen foglalkoztatják munkatársainkat, s melyek megválaszolása a flóratérképezési központnak kiemelt feladata.

A térképezéssel kapcsolatban a program elején célul tűztük ki, hogy az egyes területek rendkívül alapos felmérése fontosságban csak a teljes országra kiterjedő, nagyjából egységes színvonalú felmérése mögött következnek. Több visszajelzés kifogásolta, hogy az útmutató a kvadrát területétől és növényzetének bonyolultságától

függően csupán 2-4 teljes napot „ad” a fajlista elkészítésére. Ezt az időigényt hosszas kalkulációval számítottuk ki, melyben a teljes felmérés szakértői és anyagi háttér-igénye volt a limitáló tényező. Biztosak lehetünk benne, hogyha „elszaladunk” (azaz 5-10, vagy több napot töltünk el a területen), a viszonylag jól felmért kvadrátokat üres (felméretlen) kvadrátok veszik körül, így a program fő célja erősen sérül. A 2-4 napra „engedélyezett” felmérést központilag részletesen szabályozni nem lehet (bár az útmutató erre tesz kísérletet), de kétségtelenül (akár térképezőként külön-külön) kidolgozott felmérési módszertant, és jó fajismeretet igényel. A fajismeret fejlődése nyilván nem érhető el egyik pillanatról a másikra, de a program keretei közt rengeteg fejlődési lehetőségre nyílik mód. A létrehozott regionális szervezet (régiófelelősök, központ) hivatott arra, hogy a felmérés ezt a megadott időkeretet betartva megvalósuljon.

Másik gyakori kérdés, hogy milyen fajszám mellett „jó” a kvadrát, fogadható el a felmérés. A korábbi tervek szerint a teljesítés mérésének alapja a fajszám lett volna, amely a kvadrát előzetes minősítése szerint megadott kategóriák szerint csoportosít. A végső döntés ezzel szemben úgy alakult, hogy a régiófelelős véleményt alkot az elfogadásról, a terület helyi sajátosságainak figyelembevételével (természetesen a fajszám itt is fontos, de nem kizárólagos tényező). Az eddig beérkezett adattal rendelkező teljes kvadrátok fajszáma 170-890 között változik, nyilván a 250-300 fajt el nem érő listák erős kiegészítésre szorulnak. Utóbbi fajszám egy szántókból álló alföldi területen azonban jó felmérést takarhat, míg egy élőhelyekben gazdag hegyvidéki kvadrátban akár 400 faj is viszonylag hézagos munkát jelenthet – azaz az abszolút fajszám a szűkebb táj ismerete nélkül nem sokat mond.

A jelenlegi felmérés, páratlan intenzitása ellenére, három év alatt nem válaszolhatja meg a terepbotanika összes eddig nyitott kérdését, bizonyosan sok feltárni, pontosítani való feladatunk marad még. A 2005-ig tervezett, koncentrált terepmunka csupán az alapokat teremti meg a magyar flóra atlaszához (s az ehhez nélkülözhetetlen növényföldrajzi-taxonómiai ismeretanyaghoz). E munkát nagy „felhajtás” és nevesített projektek nélkül, kissé lassabban, de szakmai elhivatottságunkra támaszkodva 2005 után is folytatni kívánjuk, s ebben számítunk a botanikus szakközönség együttműködésére.

Király Gergely